

วัฒนธรรมทางการเมือง: เครื่องชี้วัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

Political Culture: An Indicator of the Democracy Government

ณัฐมน หมวกฉิม (Nathamon Muakchim)

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

(Faculty of Political Science and Public Administration, Rajapark Institute)

Email: lux-nitta@hotmail.com

Received January 22, 2021; Revised April 11, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

This paper aimed to study the political culture of the democracy governance which is the significant root of the politics and governance as well as the civic culture affecting the stability of the democracy. Based on the related documents and literature review, the indicators of the democracy governance were consisted of 5 aspects which were 1) the foundation of liberty and human rights, 2) the contribution and participation of people, 3) the rule of law, 4) decentralization, and 5) the promotion of the social responsibility respectively. In order to promote the stabilization of the democracy governance, to provide the political institution and its structures, to have its constitution, and to promote the citizens' social responsibility as well as their awareness of the politics were essential to be considered.

Keywords: Political Culture; Indicators; Democracy

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของระบอบการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมแบบพลเมืองจะส่งผลต่อเสถียรภาพทางประชาธิปไตย จาก การทบทวนเอกสารและทำการวิเคราะห์ สามารถสรุปเครื่องชี้วัดระบอบประชาธิปไตยได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน 3) หลักนิติธรรม 4) หลักการแบ่งแยก อำนาจ และ 5) การส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยมีเสถียรภาพและความมั่นคงได้นั้นจะอาศัยแต่เพียงการจัดโครงสร้าง การมีรัฐธรรมนูญ และการจัดวาง รูปแบบสถาบันทางการเมืองเท่านั้นยังไม่เพียงพอ แต่ถ้าจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพจะต้องส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อและเห็นความสำคัญทางการเมืองให้มากที่สุด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง; เครื่องชี้วัดการปกครอง; ประชาธิปไตย

บทนำ

การเมืองของแต่ละสังคมย่อมมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลและกลุ่มคน ทศนคติ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง ที่เรียกโดยรวมว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบของระบบการเมืองของแต่ละสังคมอย่างชัดเจน (Promgird, 2013) เห็นได้จากในสังคมการเมืองที่มีรูปแบบของระบอบประชาธิปไตย จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยควบคู่ไปด้วยกัน ในขณะที่สังคมการเมืองที่มีรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการ ก็จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการตามไปด้วย แม้ว่าโดยข้อเท็จจริงแล้ว วัฒนธรรมทางการเมืองอาจมีลักษณะผสมผสานกันได้ (Nakata, 2000)

การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองและสัมพันธ์กับรูปแบบของระบบการเมืองการปกครองของสังคมการเมืองนั้น โดยผ่านกระบวนการกลมกลืนทางการเมือง (Political socialization) ที่ทำให้ประชาชนเกิดความรับรู้ทางการเมือง และแสดงออกถึงความต้องการต่าง ๆ ออกมา วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดลักษณะและรูปแบบของระบบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย (Sririn & Promgird, 2019)

การจัดโครงสร้างและการจัดวางรูปแบบสถาบันทางการเมืองการปกครองนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ระบบการเมืองบรรลุเป้าหมายและมีเสถียรภาพได้ วัฒนธรรมทางการเมืองถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง หากวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมใดไม่สอดคล้องหรือไม่เอื้อต่อเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมือง ระบบการเมืองนั้นก็ไม่สามารถบรรลุผลทางการเมืองได้ (Kanjanasuwan, 2005; Ketsuwan, 2006) เนื่องด้วยการเมืองของแต่ละชาติย่อมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น ระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้น บทความนี้จึงพยายามชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง ในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมขึ้นมาด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ

ในสังคมไทยที่การปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้นการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยก็คือรูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการปกครองแต่รัฐธรรมนูญก็ไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน การที่จะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่

ลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้จากรัฐบาล การเลือกตั้ง และการปกครองโดยเสียงข้างมาก

รัฐบาลในระบบประชาธิปไตย คือ “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ซึ่งเป็นวาทะของอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐฯ (www.Stock2morrow.com, 2019)

การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะครบทั้ง 3 ประการ คือ

- รัฐบาลของประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นั่นคือ ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลซึ่งบ่งชี้ถึงมิติของการปกครองในด้านความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

- รัฐบาลโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองได้ ถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

- รัฐบาลเพื่อประชาชน หมายถึง รัฐบาลจะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของประชาชน และจะต้องมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง เช่น ทุก 4 ปี ฯลฯ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองเพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านทาง การเลือกตั้ง

ประเทศประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนตนในสภา

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธิในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลที่ต้องการจริง ๆ คือ ต้องมีการลงคะแนนแบบลับ (Secret Ballot)

การปกครองโดยเสียงข้างมาก หมายถึง บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาล นั่นถ้าหากไม่ได้รับเลือกตั้งจากรายการโดยตรงแล้ว ก็ต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา โดยการออกกฎหมาย การวินิจฉัยปัญหา หรือการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากของผู้แทนในสภา

ในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้น แต่จะต้องมีหลักประกันสำหรับเสียงข้างน้อยด้วย นั่นคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพ เสียงข้างมากจะละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิของเสียงข้างน้อยไม่ได้

• นอกจากนี้ความเห็นหรือทัศนะของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่ทัศนะหรือแนวความคิดของเขา

• ทัศนะหรือความคิดเห็นที่ปราศัยต่อเสียงข้างมากหรือตกเป็นเสียงข้างน้อยนั้นไม่ได้หมายความว่า จะต้องสูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะกลับมาเป็นทัศนะที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นเสียงข้างมากในโอกาสต่อไปได้

ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย อาจจำแนกได้ดังนี้

1. เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงขั้นบุชนิยบุคคล (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ) จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (แต่ก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส) ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ และประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล

2. รู้จักการประนีประนอม คือ ยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ไม่นิยมความรุนแรง ต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นหรือตั้งต้นแต่ความคิดเห็นของตนเอง เป็นหลักโดยขาดเหตุผล และต้องยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดเห็นของตนเองเมื่อผู้อื่นมีความคิดเห็นที่ดีกว่า ประชาธิปไตย โดยพื้นฐานไม่

ปรารถนาให้มีการใช้กำลังและการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช่เหตุผล

3. มีระเบียบวินัย คือ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายของบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์โดยไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดได้ตามอำเภอใจ แต่ถ้ามีความรู้สึกว่าการกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เป็นธรรม ก็ต้องหาทางเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น มิใช่ฝ่าฝืนหรือไม่ยอมรับ การใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจนละเมิดหรือก้าวภายในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม เพราะสังคมที่ไม่มีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นหาใช้สังคมประชาธิปไตยไม่แต่เป็นสังคมอนาธิปไตยที่เปรียบเสมือนไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมาย ไร้ระเบียบวินัยทางสังคมโดยสิ้นเชิง

4. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน โดยสำนึกว่า การที่ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของทุกคน ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน นอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตประชาธิปไตยยังมีอีกหลายประเด็น มีทัศนะที่ดีต่อคนอื่น, ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น, เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, มีน้ำใจเป็นนักกีฬา คือ รู้แพ้ รู้ชนะ เป็นต้น (www.guru.sanook.com, 2013)

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง (The Concept of Political Culture)

Gabriel (1956) ได้นิยามคำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” (political culture) คือ “แบบแผนเฉพาะความโน้มเอียงของบุคคลต่อการกระทำทางการเมือง” (The particular patterns of orientations to political action) ซึ่งตามความเห็นของ Gabriel ความโน้มเอียงต่อการกระทำทางการเมืองของปัจเจกบุคคล คือ สิ่งที่ช่วยสนับสนุนหรือช่วยเสริมสร้างให้ (underpinned) ระบบการเมืองการปกครองมีความแข็งแรงมากขึ้น (Faulks, 2000) แต่ก็ยังมีความหมายที่ไม่ชัดเจน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1963 แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง ได้ถูกนำมาใช้อีกครั้งในงานของ Gabriel & Verba (1963) ในผลงานการศึกษาที่มีชื่อเสียงเรื่อง “The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations” ที่ทำการศึกษาวรรณกรรมทางการเมืองใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เม็กซิโก อิตาลี และเยอรมนีตะวันตก โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัด เพื่อดูว่าปัจเจกบุคคลหรือประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองนั้น มีคุณภาพในเรื่องการรับรู้ มีความเข้าใจ มีความตระหนัก และมีความโน้มเอียงต่อระบบการเมืองการปกครองของพวกเขาเป็นอย่างไร อันมาจากคำถามดั้งเดิมทางการเมืองที่ว่า “ประชาชนสามารถสร้างผลกระทบต่อระบบการเมืองที่พวกเขาดำรงอยู่ได้อย่างไร” คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” มีความชัดเจนมากขึ้น คือ “แบบแผนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมหนึ่งๆ ที่มีต่อระบบการเมือง” ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ Gabriel & Verba ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลกระทบของวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันว่า มีผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยด้วย ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้ได้ถูกนำมากล่าวอ้างและยืนยันอีกครั้งโดยนักคิดที่มีชื่อเสียง คือ Francis Fukuyama ที่ว่า ถ้าจะให้ระบบประชาธิปไตยทำงานได้ผล ค่านิยมแบบประชาธิปไตยจะต้องสามารถปรับเข้ากันได้ (assimilated) กับความรู้สึกนึกคิดของประชาชนด้วย (Fukuyama, 1992)

Gabriel & Verba ได้จำแนกลักษณะทั่วไปของวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบหรือท้องถิ่น (Parochial political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ในสังคมล้าหลังหรือเป็นสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมทางการเมืองประเภทนี้ประชาชนรับรู้เพียงคร่าว ๆ ว่ามีรัฐบาลกลางอยู่แต่ประชาชนไม่มีความผูกพันกับระบบการเมืองของประเทศ

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้านี้ สมาชิกจะมีความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ มีการตัดสินใจเพื่อประเมินคุณค่าทางการเมืองในระดับหนึ่งแต่ก็ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำหน้าที่เพียงให้ความเคารพเชื่อฟังและยอมรับอำนาจของรัฐบาลรวมถึงสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ แต่ไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันรัฐบาลแต่อย่างใด วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จึงเกิดขึ้นในสังคมที่มีการพัฒนาขึ้นมาดีกว่าในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนเชื่อว่าตนมีส่วนร่วมในการกำหนดระบบการเมืองและได้รับผลกระทบจากระบบการเมือง ประชาชนจึงมีความรู้ความเข้าใจและมีความผูกพันกับระบบการเมืองของประเทศ มีการเรียกร้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองสามารถตอบสนองตามข้อเรียกร้องของประชาชน อีกทั้งยังมีความตื่นตัว มีจิตสำนึกทางการเมือง และมีความรับผิดชอบทางการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นสิทธิและหน้าที่ของตนและเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่ตนเป็นพลเมือง (Citizenship) ของประเทศนั้น ๆ สังคมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ ได้แก่ สังคมที่มีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

วัฒนธรรมทางการเมือง มีได้หลายรูปแบบแต่รูปแบบที่เหมาะสมหรือเอื้อต่อระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดกลับไม่ใช่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมแต่เพียงอย่างเดียว อาจจะเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม ที่ถือว่าเอื้อต่อการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมที่มั่นคงหรือมีเสถียรภาพได้

ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงหรือมีเสถียรภาพ น่าจะเกิดขึ้นในสังคมหรือประเทศที่มี “วัฒนธรรมแบบพลเมือง” (Civic culture) อันเป็นการผสมผสานของตัวแบบวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบเข้าด้วยกัน โดยที่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า และแบบคับแคบหรือแบบท้องถิ่นคานกันอยู่ แต่มีสัดส่วนน้อยกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม การศึกษาวัฒนธรรมแบบพลเมืองในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษพบว่าวัฒนธรรมแบบพลเมืองมีส่วนช่วยให้ระบบการปกครองมีเสถียรภาพมากที่สุด ส่วนในรัฐหรือประเทศที่ไม่สามารถพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้นมาสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยได้ จะมีแนวโน้มนำไปสู่การใช้อำนาจแบบเผด็จการ (Authoritarianism) ดังตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของนาซีในเยอรมนี ปี ค.ศ. 1930

วัฒนธรรมแบบพลเมืองของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ คือ ลักษณะของความสมดุลระหว่างการยินยอมทำตามอำนาจรัฐของประชาชน (Deference) แต่ในอีกด้านหนึ่งประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในกระบวนการทางการเมือง ประเทศอังกฤษนับเป็นตัวอย่างที่ดีของการมีวัฒนธรรมแบบพลเมืองที่มีความมั่นคง ขณะเดียวกันก็มีระดับของความเหมือนกันทางวัฒนธรรมสูง (Cultural homogeneity) มีความเห็นสอดคล้องกันในหลักการของประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และมีความเคารพยอมทำตามการทำงานของรัฐบาล

เครื่องชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย

จากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการของ Becker & Raveloson (2008); Meyer (2011); Panyarachun (2015); Bunthong (2016) สรุปได้ว่า รัฐหรือประเทศที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ 1) หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน 2) การจัดให้มีการเลือกตั้ง 3) หลักนิติธรรม 4) หลักการแบ่งแยกอำนาจ และ 5) หลักการแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะและเสรีภาพของสื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน นับได้ว่าสิทธิของมนุษย์ชนเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย ที่เรียกว่าประชาธิปไตยนั้น “สิทธิของมนุษย์” เป็นฐานรากที่สำคัญอย่างสำคัญยิ่ง เพราะความเป็นประชาธิปไตยที่จะส่งเสริมให้มนุษย์ได้รับสิทธิอันชอบธรรมที่ตนพึงได้รับ เช่น สิทธิในการมีส่วนร่วมหรือสิทธิการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะใช้ในการปกครองหรือการกำหนดขอบเขตและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงและข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะประกาศใช้ในสาธารณะ ในส่วนนี้ถือว่าประชาชนมีสิทธิเกี่ยวกับการยอมรับหรือคัดค้านกฎหมายต่าง ๆ ด้วย นอกจากสิทธิดังกล่าวแล้ว ประชาชนยังต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และด้านสุขภาพ โดยต้องได้รับสิทธิเหล่านั้น โดยชอบธรรมอย่างเสมอภาค โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

2. การจัดให้มีการเลือกตั้ง เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่แสดงออกให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง นับว่าเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย รัฐที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยในการปกครองจึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายและองค์การที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ การเลือกตั้งไว้ให้ชัดเจน นอกจากนั้นจะต้องมีบทบัญญัติอื่น ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ครอบคลุมเช่น กติกาในกระบวนการเลือกตั้ง จำนวนของผู้แทนประชาชนที่มาจากกาเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วิธีการจัดสรรผู้แทนที่มาจากกาเลือกตั้งสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับระบบที่กำหนดขึ้นโดยรัฐหรือประเทศนั้น ๆ และขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ทางสังคมและบรรยากาศทางการเมืองของแต่ละประเทศนั้น ๆ

3. หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึงหลักการปกครองโดยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคม หรือเรียกว่า หลักนิติธรรม เกณฑ์บ่งชี้ความเป็นระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญข้อหนึ่งคือ รัฐ หรือประเทศนั้น ๆ ต้องปกครองด้วยกฎหมาย มิใช่ปกครองด้วย บุคคล หรือกลุ่มคนที่สามารถกระทำการสิ่งใดตามความเห็นชอบของตนเองหรือกลุ่มคนเพราะความสงบสุข ความเป็นระเบียบ การมีกติกาในการใช้ชีวิตในสังคมต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่นเกณฑ์ตามจารีตประเพณี เกณฑ์ทางศีลธรรม เกณฑ์ทางศาสนา และที่สำคัญสูงสุดคือเกณฑ์ตามกฎหมาย เพราะจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ ฝ่ายปกครองใช้อำนาจหน้าที่ตามหลักนิติธรรมให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ภายในขอบเขตและหน้าที่ที่ตนเองมี และไม่ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ในสังคมตามที่กรอบกฎหมายบัญญัติไว้

4. หลักการแบ่งแยกอำนาจ อำนาจในระบอบประชาธิปไตยมี 3 ประเภท คือ อำนาจนิติบัญญัติ (The legislative power) คือ อำนาจในการออกกฎหมาย ตรากฎหมาย ออกประกาศ และถอดถอนกฎหมาย อำนาจในการใช้กฎหมาย (The executive power) คือ อำนาจของฝ่ายบริหารในการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายต่างๆของรัฐบาล และ อำนาจตุลาการ (The judiciary power) หมายถึงอำนาจในการตัดสินตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ถือว่าเป็นอำนาจในการใช้กฎหมายในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจทั้ง 3 ประเภท ต้องมีการแบ่งแยกกัน

ให้ชัดเจน มีการนำไปใช้อย่างพอเหมาะ ผู้บริหารรัฐหรือประเทศต้องออกแบบให้อำนาจหนึ่งคานอีกอำนาจหนึ่งได้ ควบคุม ตรวจสอบระหว่างกันได้ ทั้งนี้เพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน

5. หลักการแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะและเสรีภาพของสื่อ เสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน หัวข้อที่ 19 ที่ระบุไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิอย่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และแสดงออก สิทธิดังกล่าวรวมถึงเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง เสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ เข้าถึง และถ่ายทอดความคิดเห็นหรือข้อวิพากษ์ข่าวสารผ่านสื่อใด ๆ โดยไม่จำกัดพรมแดน” การแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เช่นผ่านทางสื่อ หรือการให้ความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเสียงสะท้อนผลลัพธ์การปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง เป็นการตรวจสอบการกระทำตามนโยบายว่ามีความโปร่งใสและเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนหรือประเทศชาติหรือไม่ เป็นเครื่องมือที่แสดงว่าประชาชนมีสิทธิในการติดตาม ประเมินผล และ แสดงความเห็นตลอดจนการวิพากษ์ ถือว่าเป็นเครื่องมือถ่วงดุลและควบคุมอำนาจของฝ่ายปกครอง และจากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการของ Sittilert (2008) กล่าวว่าไว้ว่า เครื่องชี้วัดของความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทย สามารถจำแนกได้ 5 ประการ คือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเสริมสร้างค่านิยม “ความรับผิดชอบต่อสังคม” โดยการส่งเสริมประชาชนในฐานะพลเมืองยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและหลักการที่ถูกต้องตลอดจนจนสามารถแยกทรัพย์สินส่วนตัวกับทรัพย์สินสาธารณะได้ โดยส่งเสริมให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องสนับสนุนและสร้างสรรค์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2) การเสริมสร้างค่านิยม “จิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาชน” โดยมนุษย์ทุกคนต่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในด้านกฎหมายและสังคม มีเสรีภาพในชีวิตและการดำรงชีวิต มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งมนุษย์ทุกคนต่างก็เป็นเพื่อนร่วมโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การดำรงอยู่ของมนุษย์ล้วนต้องการสันติสุขและสันติภาพ ซึ่งการปกครองภายใต้หลักนิติธรรมสามารถก่อให้เกิดความผาสุกได้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยยังวางหลักการพื้นฐานในการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย ความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งมีค่ามนุษย์จึงควรดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีแห่งประชาธิปไตย ดังนั้นประชาชนควรได้รับการส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย

3) การเสริมสร้างค่านิยม “การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน” หากคนไทยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงอันเกิดจากจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนเอง การปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทยก็จะสัมฤทธิ์ผล หากประชาชนส่วนใหญ่และชนชั้นผู้นำต่างมีจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ซึ่งต่างก็ตระหนักว่าการเข้าไปมีบทบาทต่าง ๆ เช่น การรณรงค์หาเสียง การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายและกฎหมาย เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในระบอบประชาธิปไตย

4) การเสริมสร้างค่านิยม “การตื่นตัวทางการเมืองเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ” การสร้างค่านิยมเพื่อปลูกจิตสำนึกของประชาชนต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ บทบาทของประชาชนในการมีวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้มีอำนาจ เป็นผลมาจากการที่ประชาชนมีสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีจิตสำนึกประชาธิปไตย ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น กำหนดนโยบายและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึง

การตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานของผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชนมาดำเนินการบริหารประเทศ หากพบว่าผู้แทนดังกล่าวทำหน้าที่อื่นมิชอบ ไม่โปร่งใส หรือขาดความชอบธรรมแล้วนั้น ประชาชนสามารถถอดถอน และริบอำนาจคือได้ ดังนั้น การส่งเสริมค่านิยมการตื่นตัวทางการเมืองเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐก็จะมีผลทำให้ วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มุ่งเน้นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งก็คือ วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

5) การเสริมสร้างค่านิยม “วัฒนธรรมการต่อสู้เพื่อความชอบธรรม” การใช้อำนาจรัฐโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นการใช้อำนาจบริหาร โดยผู้ดำรงตำแหน่งราชการไม่อาจจะละเลยเพิกเฉย หรือมองข้ามความชอบธรรม การยินยอมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนเห็นว่าการใช้อำนาจดังกล่าวมี เหตุผลและเป็นประโยชน์เพื่อสาธารณะ ไม่ว่าการใช้ตำแหน่งในการบริหารงานควรต้องตระหนักในเรื่องความชอบธรรมควบคู่ไปกับความถูกต้องตามกฎหมายด้วย เมื่อประชาชนเห็นว่าไม่ได้รับความชอบธรรม หรือผู้นำปราศจาก ความมีเหตุผล ไม่มีความโปร่งใส ขาดความน่าเชื่อถือและการกระทำใดๆที่มีใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง ประชาชนมีสิทธิที่จะรวมกัน ต่อด่าน คัดค้าน และต่อสู้ด้วยความชอบธรรม เพราะประชาธิปไตย คือ อำนาจของ ประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

เครื่องชี้วัดระบอบประชาธิปไตย ตามเกณฑ์ของสถาบันพระปกเกล้า องค์การที่ทำหน้าที่วิจัย การจัดการ ศึกษาอบรมและเผยแพร่ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยและการเมืองการปกครอง แบ่ง ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 กระบวนการเลือกตั้งและความหลากหลาย โดยจะวัดจากความเป็นอิสระในการเลือกตั้ง ฝ่ายนิติบัญญัติและหัวหน้ารัฐบาล ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอิสระในการออกเสียงและมีทางเลือกได้หลากหลาย ให้สิทธิออก เสียงเลือกตั้งแก่ประชาชนทุกคนและพลเมืองทุกคนมีสิทธิเข้าถึงตำแหน่งในรัฐบาล หรือมีอิสระในการจัดตั้งองค์กร ทางการเมืองและองค์กรภาคพลเมืองได้

ตัวชี้วัดที่ 2 หน้าที่ของรัฐบาล โดยจะวัดจากระบบการถ่วงดุลอำนาจในการบริหารงานของรัฐบาล ความเป็นอิสระจากอิทธิพลของกองทัพ ฝ่ายความมั่นคง หรือกลุ่มทางเศรษฐกิจ ศาสนา หรือกลุ่มผู้มีอำนาจในประเทศ และรัฐบาลเปิดเผยโปร่งใสเพียงพอต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสาธารณชนหรือไม่ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ เปิดเผยและตรวจสอบความโปร่งใส จะนำไปอธิบายในส่วนสุดท้ายเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะรัฐบาลชุดนี้ มีมาตรการควบคุมการเผยแพร่ และเปิดเผยข้อมูลของสื่อมวลชน

ตัวชี้วัดที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะวัดจากการมีส่วนร่วมของคน เชื้อชาติ ศาสนา และคนกลุ่ม น้อยต่าง ๆ ว่ามีสิทธิมีเสียงในกระบวนการทางการเมือง ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สมาชิกของพรรค การเมืองและองค์กรที่มีใช้รัฐ (NGO) ทางด้านการเมือง

ตัวชี้วัดที่ 4 วัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย โดยจะวัดจากระดับฉันทามติของสังคมและการร่วมกัน สร้างความมั่นคงให้ระบอบประชาธิปไตย ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองโดย ผู้เชี่ยวชาญหรือรัฐบาลแบบเทคนิคโนแคเรต ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและความสงบเรียบร้อยของสังคม ระดับของประชาชนที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย

ตัวชี้วัดที่ 5 เสรีภาพพลเมือง โดยจะวัดจากความเป็นอิสระของสื่อ เสรีภาพในการแสดงออกและการ ประท้วง เสรีภาพในการถกเถียงปัญหาของสาธารณะด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การใช้วิธีการทรมานโดยรัฐ การ ปกป้องสิทธิมนุษยชน และระดับของรัฐบาลที่อ้างถึงความเสี่ยงและการคุกคามใหม่ ๆ เพื่อควบคุมเสรีภาพ

พลเมือง ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์วัดระดับความเป็นประชาธิปไตย ทั้ง 5 ข้อของสถาบันพระปกเกล้า มาเป็นตัวชี้วัด (iLaw, 2014)

การพัฒนาทางการเมืองไทยนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ปลายทาง ควรจะมีการศึกษาอย่างจริงจังและนำผลที่ได้มาประยุกต์เพื่อที่จะปลุกฝังไปยังเยาวชน เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีทางการเมือง และไม่เข้าสู่วงจรอุบาทว์ ภาครัฐบาลควรจะต้องตระหนักถึงการดำเนินการของผู้จัดการรัฐบาล ที่ควรจรรักษากติกา หรือประเพณีในวิถีประชาธิปไตย ที่มีจริยธรรมมากกว่าในปัจจุบัน โดยการสนับสนุนทุนจัดโครงการในการศึกษาถอดบทเรียน มาขยายผลและปลุกฝังให้แก่เยาวชน

บทวิเคราะห์

ดังนั้นสรุปได้ว่าเครื่องชี้วัดที่แสดงออกถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่

1. หลักพื้นฐานแห่งเสรีภาพและสิทธิของปวงชน นับได้ว่าสิทธิของมนุษย์ชนเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย รวมถึง สิทธิ เสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน หัวข้อที่ 19 ที่ระบุไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิอย่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และแสดงออก สิทธิดังกล่าวรวมถึงเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง เสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ เข้าถึง และถ่ายทอดความคิดเห็นหรือข้อวิพากษ์ข่าวสารผ่านสื่อใดๆโดยไม่จำกัดพรมแดน” การแสดงออกซึ่งความเห็นทางสาธารณะของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรในรูปแบบต่างๆ เช่นผ่านทางสื่อ หรือการให้ความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเสียงสะท้อนผลลัพธ์การปฏิบัติงานของฝ่าย ปกครองเป็นการตรวจสอบการกระทำตามนโยบายว่ามีความโปร่งใสและเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนหรือประเทศชาติหรือไม่ เป็นเครื่องมือที่แสดงว่าประชาชนมีสิทธิในการติดตาม ประเมินผลและแสดงความคิดเห็นตลอดจนการวิพากษ์ ถือว่าเป็นเครื่องมือถ่วงดุลและควบคุมอำนาจของฝ่ายปกครอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจโดยตรงในกิจการสาธารณะของภาครัฐ ผ่านการศึกษาหารือ การถกเถียงแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นให้ประชาชนมาร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเพื่อชุมชน เพื่อให้บริการสาธารณะเป็นไปเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง โดยนัยยะนี้สอดคล้องกับประชาธิปไตยโดยประชาชน ของประชาชนและเพื่อประชาชน

3. หลักนิติธรรม (rule of law) หมายถึงหลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือเรียกว่า หลักนิติธรรม เกณฑ์บ่งชี้ความเป็นระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญข้อหนึ่งคือ รัฐ หรือประเทศนั้น ๆ ต้องปกครองด้วยกฎหมาย มิใช่ปกครองด้วยบุคคล หรือกลุ่มบุคคล หลักนิติธรรมให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ภายในขอบเขตและหน้าที่ที่ตนเองมีและไม่ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นๆในสังคมตามที่กรอบกฎหมายบัญญัติไว้

4. หลักการแบ่งแยกอำนาจ อำนาจในระบอบประชาธิปไตยมี 3 ประเภท คือ อำนาจในการออกกฎหมาย หรืออำนาจนิติบัญญัติ (the legislative power) หมายถึงอำนาจในการตรากฎหมาย ออกประกาศ และถอดถอนกฎหมาย อำนาจในการใช้กฎหมาย (the executive power) หมายถึงอำนาจของฝ่ายบริหารในการบังคับใช้กฎหมาย และนโยบายต่างๆของรัฐบาล และ อำนาจตุลาการ (the judiciary power) หมายถึงอำนาจในการตัดสินตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ถือว่าเป็นอำนาจในการใช้กฎหมายในการตัดสินใจ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

อำนาจทั้ง 3 ประเภท ต้องมีการแบ่งแยกกันให้ชัดเจน มีการนำไปใช้อย่างพอเหมาะ ผู้บริหารรัฐหรือประเทศต้อง ออกแบบให้อำนาจหนึ่งยับยั้งอีกอำนาจหนึ่งได้ ควบคุม ตรวจสอบระหว่างกันได้ ทั้งนี้เพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน

5. ส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ส่งเสริม ปลูกฝัง ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวพัน และมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม และห่วงใยต่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำมาซึ่ง ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด

บทสรุป

ในบทความนี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง โดยมีเครื่องชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยใน สังคม ทั้ง 5 ประการ ซึ่งนับว่ารากฐานสำคัญของการส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะการ ปลูกฝังให้ จิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วม รัก ห่วงใย รักประเทศชาติ เป็นเหตุเป็นตาในการดำเนินงานของภาครัฐ คิด แก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสามารถนำแนวคิดนี้มาพิจารณาตัวชี้วัดที่มีผลต่อการพัฒนาการเมือง เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง การกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักรู้ถึงชีวิตที่มีความเกี่ยวพันกับการเมือง ไม่ ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย เช่น การทุจริตคอร์รัปชันจะส่งผลร้ายต่อประเทศชาติ รวมถึงกิจวัตรประจำวันของ ประชาชนซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น เช่น การใช้น้ำเพื่อสาธารณสุขปลอดภัยและการเกษตร ส่งผลต่อการ ใช้น้ำอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสรรน้ำให้พอเพียงกับการอุปโภคบริโภคของ ประชาชน เป็นหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน รวมถึงพิจารณาถึงสถานการณ์บ้านเมืองใน ปัจจุบันให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการทุจริตคอร์รัปชัน จะเห็นได้ว่าในทุกด้าน จะเกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนทุกเรื่อง ดังนั้นการมุ่งเน้นการพัฒนาการระบอบประชาธิปไตยเฉพาะเพียงแค่การจัดวาง โครงสร้างระบบและสถาบันทางการเมืองเท่านั้น ยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร โดยควรส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองอัน เป็นรากฐานสำคัญของสังคม ส่งเสริมแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ส่งเสริม ปลูกฝังให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวพันและมีส่วนได้ ส่วนเสียในการปกครอง ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม และห่วงใยต่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำมาซึ่งความศรัทธา เลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด อันจะช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพได้

ข้อเสนอแนะ

ความเป็นประชาธิปไตยในบริบทของสังคมไทยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง เพราะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้กำหนดให้ รัฐบาลมีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเด็นที่น่าเป็นห่วงและหากมีการแก้ไขสถานการณ์เหล่านี้ อาจทำให้ระดับความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมองดีขึ้นก็เป็นได้ มิฉะนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และการมีทุนทางสังคมโดยเฉพาะการเข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาสาสมัคร หรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีมติเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพลังทางสังคมให้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ หากรัฐบาลมีการปรับปรุงคุณภาพการปกครอง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพในการเข้าถึง ข้อมูลสำคัญ ๆ ของรัฐบาล และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

รวมถึงการดำเนินงานของรัฐบาล จะยิ่งทำให้ประเทศมุ่งไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับที่สูงมากขึ้นด้วย รวมถึงควรช่วยกันสร้างค่านิยมประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน กล่าวคือ

1. ปลุกฝังให้ประชาชนเป็นคนที่มีความดี ผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคม เคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ส่วนรวมของสังคม
2. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี
3. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ
4. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม
5. มีจิตใจที่เปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วยความชอบธรรม
6. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป
7. มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นับถือ ศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น

บทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่แค่การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และพยายามเลือกคนดีคนเก่งมาบริหารประเทศเท่านั้น แต่ในฐานะที่ทุกคนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนต้อง ขวนขวาย ศึกษา พัฒนาตนเอง ใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดีเข้าไปแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการ บริหาร ประเทศ ในการตัดสินใจ เรื่องการใช้ทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศอย่างยั่งยืนและ ยั่งยืนต่อไป

References

- Becker, P., & Raveloson, J. A. A. (2008.). *What is Democracy?*. The Friedrich–Ebert–Stiftung (FES) Press, Friedel Daiber (University of Trier) Translation from French by Andriakamelo Rarivoarisoa Alice with Approval by KMF–CNOE & NOVA STELLA.
- Bunthong, T. (2016). *Democracy: Direction for Sustainable Development* (Individual Study). Constitution College Institute of Constitution Studies, Office of the Constitutional Court.
- Faulks, K. (2000). *Political Sociology: A Critical Introduction*. New York: NYU Press.
- Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man*. London: Hamilton.
- Gabriel, A. A. (1956). Comparative Political Systems. *The Journal of Politics*, 18(3), 391–409.
- Gabriel, A. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Boston: Little, Brown & Company.
- Gilman, H. R. (2016). *Democracy Reinvented: Participatory Budgeting and Civic Innovation in America*. Brookings Innovative press/Ash Center.

- iLaw. (2014). *Indicators of Democracy with “Thai” Democracy*. Retrieved April 11, 2021, from <https://ilaw.or.th/node/3275>
- Kanjanasuwan, W. (2005). *Political Culture and Participation in Thai Politics*. Teaching Document, Course Series: Problems of Thai Political Development. Department of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Ketsuwan, R. (2006). *Principles of Political Science*. Bangkok: Bophit Printing.
- Meyer, M. (2011). *Democracy Reporting International (DRI), International Consensus: Essential Elements of Democracy*. The Office for the Promotion of Parliamentary Democracy of the European Parliament.
- Nakata, T. (2000). *Thai Democracy*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Panyarachun, A. (2015). *Democratic Governance – A New Normal to Strive*. Bank of Thailand Academic Seminar 2015. Retrieved April 11, 2021, from <https://www.pier.or.th/wpcontent/uploads/2015/09/Democratic-Governance-A-New-Normal-to-Strive-For.pdf>
- Promgird, P. (2013). *Political Sociology* (2nd ed.). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Sittilert, K. (2008). Thai Political Culture: Indicators of Democracy. *Liberal Arts Review*, 3(5), 76–84.
- Sririn, W., & Promgird, P. (2019). Political Culture and Stabilized Democracy: A Political Sociology Perspective. In *Proceedings of 15th International Conference on Humanities and Social Sciences 2019 (IC-HUSO 2019)* (Pp. 672–686). Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand.
- www.guru.sanook.com. (2013). *Democracy*. Retrieved April 11, 2021, from <https://guru.sanook.com/3872/>
- www.Stock2morrow.com. (2019). *Abraham Lincoln, The Great Leader!!! People's Government by the People and for the People*. Retrieved April 11, 2021, from <https://www.stock2morrow.com/article-detail.php?id=1907>